

Vredništvo:

na Travniku št. 277. l. nadstr. (ono skrbi tudi za razpošiljanje lista).

Prejemajo se za plačilo vsakorâna oziroma tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako natisno vrsto 5 kr., če se oziroma samo enkrat natisne, do dvakrat, 8 kr., do trikrat, 10 kr., a. v. — Povrh tega še vsak kralj 30 kr. za štampilj.

DOMOVINA.

L I S T

Izhaja vsako saboto.

Naročnina s poštnino vrednata: za celo leto 2 gold., za pol leta 1 gold.

Naročila pisma in reklamacije naj se pošiljajo vredništvu.

Posamni listi se prodajajo v Gorici pri bukvarji g. Šoharji na Travniku po 4 solde.

posebno za primorsko-deželne, pa tudi sploh slovenske zadeve.

Domovina!

Ko bi hotel človek in smel sentimentalnosti vajeta prepustiti — oh, kaj bi se ne dalo iz našega pesniškega zaklada posneti, in domovini na poveljevanje tukaj navesti; saj ni ga menda pesnika, da ne bi bil, v globočino srca pero pomočivši, iz cvetlic nar plemenitejših domoljubnih svojih čutov venec spletel, ter položil ga na altar — domovini. Prav imajo pesniki, da domovino popevajo, kajti med besedami lepoglasnimi in sladkimi slehernega naroda in jezika je naj sladkejših ena — domovina. — Domovina! bodi nam torej pozdravljena, bodi nam srečna!

Ali — časi so resnobni, dnevi so hudi. Obzorje politiške je oblačno, vreme mrzlo. Kri se mora v pevski žili usiriti po sili; pevske misli moti in podi prozaičnost djanjskega javnega življenja; pevske čute pari slana nemilih javnih razmer. Kamor se ozremo in o čemur premišljujemo, vse le mrzlemu umu pravico gospostva priznava; z vzorstveno mehkočutnostjo se trezni svet norčuje. — Brzdajmo torej fantazijo ter govorimo resno!

Kaj hočemo z „Domovino“? Ljudstvu našemu resnično koristiti. — Izobražencem domačim narpopred hočemo zastava biti, zastava, koja kaže na eni strani napis: *naprej*; na drugi: *za vero, za dom, za cesarja*. Pod to zastavo naj bi se oni, načelniki ljudstva, zbirali, in nekako moralno občinsko ali narodno stražo napravili, ki bi med sabo in krog sebe ogenj ljubezni do domovine netila, ji z uma svetlim mečem častna straža bila in jo-branila.

In kaj na dalje? Vednost je zavednost, zavednost je moč. Podučevali hočemo torej ljudstvo v vsakršnih obćenokoristnih rečeh in dandanašnji zlasti tudi v državnih in politiških zadevah. Kedar se med naš narod primerna omika zatrosi, kedar bodo začeli ljudje *čutiti*, da imajo v občini, deželi, državi skupne interese, da si so po rodu ali interesih bratje, da so Slovenci, Avstrijanci: takrat bodo vedeli in spoznavali, da imajo *domovino* in *kakšno*, in *kje* da jo imajo; takrat jo bodo *ljubili*, bodo nanjo *ponosni*. — *zavedali* se bodo. To pa so nam uže drugi narodi pokazali, da duševna trdnjava „zavednost“ je močnejša kot *zidanc*. — Zavednost tedaj slovensko in avstrijsko v naših ljudeh buditi in v ta namen narpopred domačo inteligencijo disciplinirati, in po njej na ljudstvo delati, to bodi *prva* naloga „Domovinina“. —

Drugič. Zvržek ali izrodek (pankert), — to že prigovor uči, — je v vseh ozirih, ako ne vselej studna, zaničljiva, vsaj neljuba in nenaturna reč. Zaničljiv ali pomilovanja vreden pa je narodski zvržek, in skušnja uči, da ne le zavedni renegat, temuč tudi priprosti človek, ki se je, kakor si bodi, zlasti po umetnih vplivih narodno zvrge, je tudi v moralnem oziru, kar se značaja, lastnosti tiče, sploh malo vreden. Kar velja od posamnega odpadnika, velja tudi od odlomkov kakega naroda vsaj za prestopno dobo poptujčevanja ali odpadanja. — Proselitizem in odpadanje od svojega rodu, kterega si bodi, je našemu listu gnjusoba. Oprta na to skušnjo in principe bode si torej „Domovina“ prizadevala, *potujčevanju primorskih Slovencev jez biti*. V tem pa, ko bomo pred *svojim* in *le pred svojim* pragom pometali in *svoje* proso branili, t. j. *naše* ljudi potujčevanja varovali, varovali bomo narodno svojo čistost, značajnost, lojalnost. In tako delovanje je menda moralno. —

Do tu smo razložili indirektno, bolj skrivno ali notranjo nalogo „Domovinino“. To bo listu nekako nevidna *duša*.

Zdaj pa moramo še pokazati, kakošno da bo „Domovinino“ *telo* in s kakošno *obleko* to telo ogrnemo.

„Domovini“ je treba moralne in materialne podpore, in tu se nar bolj zanašamo na vrlo našo duhovščino; njena veljava (vpliv) utegne biti nar zdatnejša. — Da so pa duhovščini prikupimo — da roka roko umije, odkazemo nar popred njej, pa tudi svetnim v prid nekoliko prostora *za verske, cerkvene, škofijske zadeve*; toda spuščali se ne bomo, kot le v to, kar se zunanjega cerkvenega in verskega življenja posebno po naših krajih tiče. — Častita duhovščina hic Rhodus!

Naj močnejši kvas današnjega časa, kteri svet preobrazuje in mu celó novo podobo vtiska, so šole. *Solstvu* tedaj bo drugi predelek odkazan.

Nekdaj so se javna opravila skoraj opravljal; vedeli so za nje samo nekteri srečni izvoljenci t. j. viši izobraženci. Naš čas zahteva povsod javnost (očitnost). Kar je za vse, naj vsi vedo. Nihil de nobis sine nobis. Tudi ljudstvo ne sme in ne more izklenjeno biti iz javnega življenja. Držeči se teh načel bomo torej bravec naše soznanjali z vsim, kar se njim na korist ali škodo obravnjuje in sklepa v uradih in zborih.

Stalna rubrika našega lista bodo po tem takim državne, deželne občinske ali županijske zadeve.

Da ne bo moč kmetijstva in obrtnijstva ogibati se, je naravno, kajti naše ljudstvo je sploh kmetovsko. Tim več bomo imeli priložnost kmetijsko zadevo razpravljati, ker imamo tu v Gorici kmetijsko družbo, in ker se ima v kratkem kmetijska šola napraviti. Sem bo spadalo tudi pogojzdovanje Kraša.

Ker imamo narodno in domovinsko zavednost buditi, bo treba marsikaj starega na dan spraviti, da zremo kaj smo bili, kaj smo in kaj moremo in moramo biti. Zgodovina domača nam bo učiteljca, ki nam bo kazala pot na razpotjih, da ne zajdemo. Brez zgodovine nima domovina podlage. — Draga nam bode torej vankoršna zgodovinska ali statistična črtica, zadevajoča našo deželo.

Za take reči, ktere v noben omenjenih predelov ne spadajo, in o kterih se nam bo zdelo, da se z namenom našega lista vjemajo in na naš cilj merijo, da utegnejo vsem, ali večini bravecev v poduk ali korist ali zanimive biti, bomo imeli nedoločen, odprt predal. Spadajo pa sem n. pr. vsakoršne zahodnonarodne posebnosti, jezikoslovne črtice itd.; razprave o važnih, po vsem svetu slovečih iznajdbah, ustanovah in napravah; pojasnila postav ali vsakokratnih imenitnih politiskih ali kakoršnih koli dogodob itd. — Ker je pa poduk in vedno le poduk presuha in mnogoterim dolgočasna stvar, izjemno tudi kaj soli in popra med poduk potrosimo, kaj šaljivo-podučnega prinesemo. Tudi beletristika ne bo popolaoma izklenjena.

Naslednji predal bo odločen dopisom obravnajočim kar si bode v našem zmislju.

V predzadnji predal bomo znašali vse, kar se pri nas doma ali blizo nas zgodi.

Poslednji predelek bo prihranjen za politiski ogled.

Ti predali pa ne bodo v vsakem listu vsi polni, ampak, kakor priložnost in tvarina nanese.

Še pa mislimo listu dodati poseben „oznanilnik“, kjer se bodo nahajali posnetki iz uradnega lista tržaškega („Osservatore Triestino“), kolikor utegnejo našo bravec mikati.

Prinašali bomo tudi zapissek umrlih v Gorici, ptujcev, ki pridejo v mesto in v tukajšnjih gostivnicah prenočijo, itd. Naznanjali bomo loterijske številke; tržno ceno raznih pridelkov in izdelkov itd. — En oddelek „oznanilnika“ bo odprt privatnikom, občinam, društvom itd. za plačilo. Sprejemala pa in natisniti se bodo dajala taka oznanila tudi neposlovehjena, v kterem koli jeziku; prestavljanje oznanil v slovenski jezik se bode oskrbovalo za primerno plačilo.

Česar nismo v tem programu omenili, bode kazal list sam, kedar bo vse, kakor se liče uravnano.

Pisava naša bo navadna, po splošni ljudski govoric, kolikor treba, slovnično popravljeni; ne pa, da bi s sostavki navlašč slovničarili in novotarili. Reč nam je več, kot oblika.

H koncu naj še nekaj omenimo. Znabiti, da nekteri pričakujejo, da bomo, kedar se priložnost ponudi, po naših laških sosedih s cepci tolkli. Bog tega ne daj! Enega lasca jim ne izpulimo, ene pikice njihovih pravice ne prikratimo. Duh, ki bo naš list skoz in skoz preveval, bo duh sprave in prijaznosti. Suum cuique; kar je meni prav, je tudi tebi; česar sebi ne želiš, tudi družemu ne delaj. To so naša načela. Propira, s komur koli, bomo ogibali se, kakor gada. Vendar pa, če kdo naš list, ali našega naroda pravice hudobno napade, najde nas oborožene in pripravljene na borišči. — Tudi vladi sistematično nagajati, ne maramo. Veljalo nam bo načelo: Vzemimo razmere vsak čas, kakor so, ter prizadevajmo si, v narodnih in družih zadevah, pridobivati si z lepa, kar nam gre, in česar zares in neobhodno potrebujemo. Se ve pa, da, kar smo rekli, ne izklepa dobrih svetov in pa spodobnega očitanja o nepostavnostih, ki bi utegnile ljudstvu našemu na škodo biti, kakoršno očitanje mora vsaka vlada za ljubo vzeti.

Tako mislimo, da smo jasno govorili; vsakteri zdaj ve, česa ima od „Domovine“ pričakovati. *)

Začnimo v imenu Božjem!

DEŽELNI ZBOR GORIŠKI.

Ker nam ta pot prostora zmanjkuje, naj povemo o delovanji našega zbora v poslednji sejni dobi le nekaj malega. Začel se je bil, kakor drugod, s slovesno mašo 19. noyembra; končal se na više povelje 22. decembra. Imel je naš zbor 10 sej. V prvih sejah, skor do sklenitve, je bilo vse nekako mlačno in kakor pobito; štrana navadnih opravkov so je redno in pravilno, malo, da ne brez debat, razmotavala; kajti predarko za 1867 niso ponujali priložnosti za debato, ker so uže od poprejšnjih let vredjeni; končni računi so se

brez ugovora potrjevali; občinske stvari — razdruževanje občin, razdelovanje obč. pašnikov — je zbor po Winklerjevih nasvetih molče sprejemal. Važnejša zadeva je bila kmetijska šola, zastran ktere so si bile misli zborove (o. odborove) in pa zastopnikov kmetijske družbe poprej navskriž, in ktera se je letos zatrdno poravnala **) Mikavni ste bili tudi zadevi zastran popraviljenja ceste iz Gorice na Koroško, ktera je zdaj toliko potrebnejša, ker ne moremo potabeljske in pa kobaridsko-beneške ceste rabiti; in zastran Rudolfove (primorsko-koroške) železnice, da naj bi se namreč čez Predel dohi na Gorico in Trst potegnila.

*) Vsa slavna vredništva, kterim smo „Domovino“ poslali, prosimo za njihove liste v blagovoljno zameno. Vr.
**) O tem prihodnjič več. Vr.

Kolikor bolj mrtvo, dolgočasno so bile prve seje, toliko bolj se je zbor vnel proti zadnjemu, kakor vselej, kedar gre za narodne zahtevanja in za adreano debato. V IX. seji sta se obravnavala Pajerjev nasvet za stran naprave italijanske pravne akademije ali fakultati za 500 študentov Italijanov, ki so že v Avstriji ostali, in predlog Černetov za stran naprave slovenskega visoučilišča za Slovence in Jugoslovane sploh, v kateri koli državi, koder oni prebivajo. Černo in Pajer sta bila ujedila v tej zadevi kompromis: da, če Slovenci Lahom za Pajerjev predlog k večini pripomorejo, bodo tudi oni (Labi) za Černetov nasvet glasovali. V ta namen je podpisalo oba predloga enajst poslancev, med njimi slovenski zborniki: Černo, Pagliaruzzi in Žigon; tako, da ja bila že pred razpravljanjem v javni seji, obema nasvetoma večina glasov zagotovljena. — V poslednji, X. seji je bila na dnevnem redu adresa do Nj. Veličanstva. Govori in sploh vedenje naših zbornikov v teh dveh sejah je bilo, ali se je vsaj zdela nekako čudno, nepričakovano; občinstvo je bilo osupnjeno. In res, kdor ni tako srečen, da včasih za kuliso pogleda, ne more obnašanja nekterih poslancev v očitnih sejah razumeti. Vsi dopisi pa po raznih časnikih, razun uradnega „Observatoro Tricestino“, v katerem se našaja objektivni, pa le površen posnetek, so več ali manj, ne le pomanjkljivi, temuč, ne vemo, ali navlašč ali iz nevednosti napačni. Nekteri pri nas menijo, da so dopisi vedoma tako zviti in skrhani, ker je nekim ribčem motna voda vseč, drugi pa podtikajo te dopise, zlasti v „Debatti“, nekemu gospodu, ki je še le kratak čas med nami in torej razmer še ne pozna. Za stran tega, kar se je v nekterih dopisih trdilo, da je slovenska stranka razrušena, moramo povedati, da prave narodno-slovenske stranke ni v našem zboru nikdar bilo. Da je bilo lani o nasvetu (Winkler-Gorjupovem) za stran preuredbe volitne poslance, enajst poslancev tesno združenih („gli undici“, kakor so jih Labi imenovali), to ni izviralo pri vseh iz narodne zavednosti, ampak družili so jih razni vzroki, vezale jih razne vezi; bilo je to le združenje „ad hoc.“ Ker tedaj slovenske stranke ni, je tudi nikdo razdreti ni mogel. Vrednik „Domovinin“ na tanko vé, kako reči stojijo, to da za zdaj vsega povedati noče in ne more. Sicer pa iz sejnih sporočil, ki jih bomo prihodnjič prinašali, bodo bravei, če bodo hoteli med vrstami brati, sami sodili, kaj in kako se je v našem zboru godilo. Stenografični sejni zapisniki so se začeli še le po novem letu tiskati. „Domovina“ prinese narpopred sporočilo o poslednjih dveh sejah. Posnetek poprejšnjih sej, kolikor utegne biti bravecem zanimiv, bomo prinašali pozneje.

D O P I S I.

Iz Gorice 30 dec. — F. Z. Kakor je znano iz dotičnega razglasa, bila je nočej beseda v naši Citavnici. Jako lepo sestavljeni program nas je v izvrševanju prav razveselil. Poslušavcev je bilo še precej, posebno se je gospodičin sošlo, kolikor bi človek še ne mislil, ker se sicer rade po dvorani zasnečejo. S tim so zopet pokazale, da jim ni samo za ples. Kar se pa glasbe tiče, so naši diletantje vse prav čvrsto godli. Posebno krasen je bil finale k „Ouverturi“; muzika se je naraščala, odjenjevala ter se zopet v čudnomile glasove prelivala, da so se nekteri zvedenci kakor prevzeti spogledovali. Enako čvrst je bil tercet; na goslih je godel znani g. Prešan, flavto je piskal g. Tunis, in prilagaje je umetno prebirala glasovir gospodična Dragotinova. Tudi pevski zbor jo je vse štiri krate brhko rezal, in je zelo umno izrazilo tisti dve muzikalni stvari v „forte in piano“, ki čudno razunemate poslušavčevo sree. Pri tej prilležitosti ne moremo tudi g. A.

Hribarju zasluženo pohvale zamolčati, zakaj, če že pevo-vodstvo koristno opravlja, simonu jo tudi v tem delu ni, da ima in pokazuje lep talent za glasbeno kompozicijo. Kolikor smo posneli iz njegovéga „Slavčeka“ in „Naj čnje zemlja in nebo“, ima žilo tudi za bolj vzneseno muziko. Da bi nas skoro s kakim novim delom razveselil. Mašekov napov „Strunah“ je preznan, da bi kaj posebnega o njem povedali; ker so pa note na popirji ona, in izvršba druga stvar, naj le toliko pristavimo; da je bil imenovan zbor mili Prešernovi otožnosti vróden komentár. Če je namreč v Hribarjevem „Slavčeku“ brzo in odločno stopal, rekel bi z nekakim svóbodno možkim značajem, bil je v „Strunah“ čisto mil in preponeče živ.

V 7. oddelku veseličnega programa je bila čuti Prešernova „perva ljubezon“, ki jo je g. dr. Bizjak lepo deklamoval. To je res krasna, živahnomila in ercomečeča poezija, v kateri se pa Prešernova subjektivnost še bolj očituje, kakor v njegovem „slovesu od mladosti“; zato je pa tudi deklamovanje tacih, čisto liričnih in zgolj subjektivnih pesem jako težavno. G. dr. Bizjaku čestitamo, da je odstranil te zadržke, kolikor je v deklamatorjevih močeh. Naj se nam večkrat oglasi.

(Konec drugi pot).

DOMAČE VESTI.

— Leta 1866 jih je umrlo v Gorici: v mestni fari sv. Hilarija in Tacijana (veliki cerkvi) 117, v fari sv. Ignacija 99; v predmestni fari na Placuti 65, v predm. f. v Podturnu 32. — Rodilo se jih je: pod vel. cerkvijo 126, pod sv. Ignacijem 127, na Placuti 96, v Podturnu 69. — Poročilo: v veliki c. 26 parov, pri sv. Ign. 31 parov, na Placuti 17 p., v Podturnu 6 parov.

V bolnišnici milosrčnih bratov jih je umrlo: 61; v bolnišči milosrčnih sester: 45.

Umrlo jih je tedaj vseh skup: 419; rodilo se: 413; poročilo 63 parov. —

POLITIŠKI OGLED.

Leto 1866 se je pogreznilo v brezno večnosti; oh da bi se bile pogreznile z njim v morje pozabljenja tudi vse britkosti, ki jih je nesrečni Avstriji prineslo, in ki so jih državljani njeni pretrpeli!

Zgubo tisuč in tisuč ljudi in milijonov denarja, zgubo nar lepše armade in nar lepše dežele, vse bi človek rad v pozabljenji vtopil in si družega ne želel ohraniti, kot važne nauke, ki so nam jih žalostne lauske dogodbe usilile. Toda, kar je bilo, ni še vse in ni edino, kar nam tare spomin in sree. Cesar si iz spomina izbiti ne moremo je sedanji stan našega cesarstva, žalostna zapuščina, ne le preteklega, temuč mnogih poprejšnjih let.

Gledé na notranjo svojo uredbo — ustavo — je naša Avstrija morda še bolj razrušena, še v večje težave zapletena, kot so bile njene nemile razmere na zunaj; celó glavni zidovi državnega poslopja, zdi se, da se majajo. Narodi, ki v njem prebivajo, so nemirni in čutijo nevarnost ter v zborih ali po časnikih vladi svoje dobre ali neumne svete ponujajo in nekteri prav predrzno silijo; tudi vlada sama resno premišlja, kaj in kako bi bilo storiti, kako bi se dalo to staro poslopje tako prezidati, da bi bilo prebivavcem všeč in sedanjemu času primerno. Škoda le, da se zidarji, kakor pri babelskem stolpu, nič kaj ne razumejo. Pa hoče in svetuje tako,

Nekdaj so se javna opravila slovišči opravljala; vedeli so za nje samo nekteri srečni izvoljenci t. j. viši izobraženci. Naš čas zahteva povsod javnost (očitnost). Kar je za vse, naj vsi vedo. Nihil de nobis sine nobis. Tudi ljudstvo ne sme in ne more izklonjeno biti iz javnega življenja. Držeči se teh načel homo torej bravec naše soznanjali z vsim, kar se njim na korist ali škodo obravnjuje in sklepa v uradih in zborih.

Stalna rubrika našega lista bodo po tem takim državne, deželne občinske ali županijske zadeve.

Da ne bo moč kmetijstva in obrtnijstva ogibati se, je naravno, kajti naše ljudstvo je sploh kmetovsko. Tim več bomo imeli priložnost kmetijsko zadeve razpravljati, ker imamo tu v Gorici kmetijsko družbo, in ker se ima v kratkem kmetijska šola napraviti. Sem bo spadalo tudi pogojezdovanje Kraša.

Ker imamo narodno in domovinsko zavednost buditi, bo treba marsikaj starega na dan spraviti, da zremo kaj smo bili, kaj smo in kaj moremo in moramo biti. Zgodovina domača nam bo učiteljica, ki nam bo kazala pot na razpotjih, da ne zajdemo. Brez zgodovine nima domovina podlage. — Draga nam bodo torej vsakršna zgodovinska ali statistična črtica, zadevajoča našo deželo.

Za take reči, ktere v noben omenjenih predelov ne spadajo, in o kterih se nam bo zdelo, da se z namenom našega lista vjemajo in na naš cilj merijo, da utegnejo vsem, ali večini bravecev v poduk ali korist ali zanimivo biti, bomo imeli nedoločen, odprt predal. Spadajo pa sem n. pr. vsakršne zahodnonarodne posebnosti, jezikoslovne črtice itd.; razprave o važnih, po vsem svetu slovečih iznajdbah, ustanovah in napravah; pojasnila postav ali vsakokratnih imenitnih političkih ali kakoršnih koli dogodov itd. — Ker je pa poduk in vedno le poduk presuha in mnogoterim dolgočasna stvar, izjemno tudi kaj soli in popra med poduk potrosimo, kaj šaljivo-podučnega prinesemo. Tudi beletristika ne bo popolnoma izkljenjena.

Naslednji predal bo odločen dopisom obravnajočim kar si bodi v našem zmislu.

V predzadnji predal bomo znašali vse, kar se pri nas doma ali blizo nas zgodi.

Poslednji predelek bo prihranjen za politički ogled.

Ti predali pa ne bodo v vsakem listu vsi polni, ampak, kakor priložnost in tvarina nanese.

Se pa mislimo listu dodati poseben „oznanilnik“, kjer se bodo nahajali posnetki iz uradnega lista tržaškega („Osservatore Triestino“), kolikor utegnejo naše bravece mikati.

Prinašali bomo tudi zapisek umrlih v Gorici, ptujcev, ki pridejo v mesto in v tukajšnjih gostivnicah prenočijo, itd. Naznanjali bomo loterijske številke; tržno ceno raznih pridelkov in izdelkov itd. — En oddenek „oznanilnika“ bo odprt privatnikom, občinam, društvom itd. za plačilo. Sprejemala pa in natisniti se bodo dajala taka oznanila tudi neposlovenjena, v kterem koli jeziku; prestavljanje oznanil v slovenski jezik se bode oskrbovalo za primerno plačilo. —

Cesar nismo v tem programu omenili, bode kazal list sam, kedar bo vse, kakor se tiče uravnano.

Pisava naša bo navadna, po splošni ljudski govorici, kolikor treba, slovnično popravljene; ne pa, da bi s sestavki navlašč slovničarili in novotarili. Reč nam je več, kot oblika.

H koncu naj še nekaj omenimo. Znabiti, da nekteri pričakujejo, da bomo, kedar se priložnost ponudi, po naših laških sosedih s cepei tolkli. Bog tega ne daj! Enega lasca jim ne izpulimo, ene pikice njihovih pravic ne prikratimo. Duh, ki bo naš list skoz in skoz preveval, bo duh sprave in prijaznosti: Suum cuique; kar je meni prav, je tudi tebi; česar sebi ne želiš, tudi družemu ne delaj. To so naša načela. Prepira, s komur koli, bomo ogibali se, kakor gada. Vendar pa, če kdo naš list, ali našega naroda pravice hudobno napade, najde nas oborožene in pripravljene na borišči. — Tudi vladi sistematično nagajati, ne maramo. Veljalo nam bo načelo: Vzemimo razmere vsak čas, kakor so, ter prizadevajmo si, v narodnih in družih zadevah, pridobivati si z lepa, kar nam gre, in česar zares in neobhodno potrebujemo. Se ve pa, da, kar smo rekli, ne izklepa dobrih svetov in pa spodobnega očitanja o nepostavnostih, ki bi utegnile ljudstvu našemu na škodo biti, kakoršno očitanje mora vsaka vlada za ljubo vzeti.

Tako mislimo, da smo jasno govorili; vsakteri zdaj ve, česa ima od „Domovine“ pričakovati. *)

Začnimo v imenu Božjem!

DEŽELNI ZBOR GORIŠKI.

Ker nam ta pot prostora zmanjkuje, naj povemo o delovanji našega zbora v poslednji sejni dobi le nekaj malega. Začel se je bil, kakor drugod, s slovesno mašo 19. noyembra; končal se na višje povelje 22. decembra l. l. Imel je naš zbor 10 sej. V prvih sejah, skor do sklenitve, je bilo vse nekako mlačno in kakor pobito; štrena navadnih opravkov so je redno in pravilno, malo, da ne brez debat, razmotavala; kajti predarko za 1867 niso ponujali priložnosti za debato, ker so uže od poprejšnjih let vredjeni; končni računi so se

brez ugovora potrjevali; občinske stvari — razdruževanje občin, razdelovanje obč. pašnikov — je zbor po Winklerjevih nasvetih molče sprejemal. Važnejša zadeva je bila kmetijska šola, zastran ktere so si bile misli zborove (o. odborove) in pa zastopnikov kmetijske družbe poprej navskriž, in ktera se je letos zatrdno poravnala **) Mikavni ste bili tudi zadevi zastran popravljnja ceste iz Gorice na Koroško, ktera je zdaj toliko potrebnejša, ker ne moremo potabeljske in pa kobaridsko-beneške ceste rabiti; in zastran Rudolfove (primorsko-koroške) železnice, da naj bi se namreč čez Predel doli na Gorico in Trst potegnila.

*) Vsa slavna vrednišva, kterim smo „Domovino“ poslali, prosimo za njihove liste v blagovoljno zameno.

**) O tem prihodnjič več. Vr.

Kolikor bolj mrtve, dolgočasne so bile prve seje, toliko bolj se je zbor vnel proti zadnjemu, kakor vselej, kedar gre za narodne zahtevanja in za adreano debato. V IX. seji sta se obravnavala Pajorjev nasvet za stran naprave italijanske pravne akademije ali fakultate za 500 tisoč Italijanov, ki so še v Avstriji ostali, in predlog Černetov za stran naprave slovanškega vseučilišča za Slovence in Jugoslovane sploh, v kateri koli državi, koder oni prebivajo. Černe in Pajor sta bila uredila v tej zadevi kompromis: da, če Slovenci Lahom za Pajorjev predlog k večini pripomorejo, bodo tudi oni (Lahi) za Černetov nasvet glasovali. V ta namen je podpisalo oba predloga enajst poslancev, med njimi slovenski zborniki: Černe, Pagliaruzzi in Zigon; tako, da je bila že pred razpravljanjem v javni seji, obema nasvetoma večina glasov zagotovljena. — V poslednji, X. seji je bila na dnevnem redu adresa do Nj. Veličanstva. Govori in sploh vedenje naših zbornikov v teh dveh sejah je bilo, ali se je vsaj zdela nekako čudno, nepričakovano; občinstvo je bilo osupnjeno. In res, kdor ni tako brečen, da včasih za kulise pogleda, ne more obnašanja nekaterih poslancev v očitnih sejah razumeti. Vsi dopisi pa po raznih časnikih, razun uradnega „Osservatore Triestino“, v katerem se nahaja objektivni, pa le površen posnetek, so več ali manj, ne le pomanjkljivi, temuč, ne vemo, ali navlašč ali iz nevednosti napačni. Nekteri pri nas menijo, da so dopisi vedoma tako zvit in skrhan, ker je nekim ribčem motna voda všeč, drugi pa podtikajo te dopise, zlasti v „Debatti“, nekemu gospodu, ki je še le kratek čas med nami in torej razmer še ne pozna. Za stran tega, kar se je v nekterih dopisih trdilo, da je slovenska stranka razrušena, moramo povedati, da pravo narodno-slovenske stranke ni v našem zboru nikdar bilo. Da je bilo lani o nasvetu (Winkler-Gorjupovem) za stran priprave volitne poslance, enajst poslancev tesno združenih („gli undici“, kakor so jih Lahi imenovali), to ni izviralo pri vseh iz narodne zavednosti, ampak družili so jih razni vzroki, vezale jih razne vezi; bilo je to le združenje „ad hoc.“ Ker tedaj slovenske stranke ni, je tudi nikdo razdreti ni mogel. Vrednik „Domovini“ na tanko vé, kako reči stojijo, to da za zdaj vsega povedati noče in ne more. Sicer pa iz sejnih sporočil, ki jih bomo prihodnjic prinašali, bodo bravei, če bodo hoteli med vrstami brati, sami soditi, kaj in kako se je v našem zboru godilo. Stenografski sejni zapisniki so se začeli še le po novem letu tiskati. „Domovina“ prinese narpopred sporočilo o poslednjih dveh sejah. Posnetek poprejšnjih sej, kolikor utegne biti bravecem zanimiv, bomo prinašali pozneje.

D O P I S I.

Iz Gorice 30 dec. — F. Z. Kakor je znano iz dotičnega razglasa, bila je nočoj beseda v naši Čitavnici. Jako lepo sestavljeni program nas je v izvrševanju prav razveselil. Poslušavcev je bilo še precej, posebno se je gospodičin sošlo, kolikor bi človek še ne mislil, ker se sicer rade po dvorani zasučejo. S tim so zopet pokazale, da jim ni samo za ples. Kar se pa glasbe tiče, so naši diletantje vse prav čvrsto godli. Posebno krasen je bil finale k „Overturi“; muzika se je naraščala, odjenjevala ter se zopet v čudnomile glasove prelivala, da so se nekteri zvedenci kakor prevzeti spogledovali. Enako čvrst je bil tercet; na goslih je godel znani g. Prešan, flavto je piskal g. Tunis, in prilagaje je umetno prebirala glasovir gospodična Dragotinova. Tudi pevski zbor jo je vse štiri krate brhko rezal, in je zelo umno izrazil tisti dve muzikalni stvari v „forte in piano“, ki čudno razunemate poslušavčevo srce. Pri tej priložnosti ne moremo tudi g. A.

Hribarju, zasluženo pohvale zamolčati, zakaj, če že prevodstvo koristno opravlja, spomnu jo tudi v tem delu, ni, da ima in prikazuje lep talent za glasbeno kompozicijo. Kolikor smo posneli iz njegovoga „Slavčeka“ in „Naj čuje zemlja in nebo“, ima žilo tudi za bolj vzneseno muziko. Da bi nas skoro s kakim novim delom razveselil. Mašekov napev „Strunam“ je preznan, da bi kaj posebnega o njem povedali; ker so pa note na popirji ona, in izvršba druga stvar, naj le toliko pristavimo; da je bil imenovan zbor mili Prešernovi otožnosti vredon komentar. Če je namreč v Hribarjevem „Slavčeku“ brzo in odločno stopal, rekel bi z nekakim svobodno možkim značajem, bil je v „Strunah“ čisto mil in preponeče živ.

V 7. oddelku veseličnega programa je bila čuti Prešernova „perva ljubezen“, ki jo je g. dr. Bizjak lepo deklamoval. To je res krasna, živahnomila in srceemečeča poezija, v kateri se pa Prešernova subjektivnost še bolj očituje, kakor v njegovem „slovesu od mladosti“; zato je pa tudi deklamovanje tacih, čisto liričnih in zgolj subjektivnih pesem jako težavno. G. dr. Bizjaku čestitamo; da je odstranil te zadržke, kolikor je v deklamatorjevih močeh. Naj se nam večkrat oglasi.

(Konec drugi pot).

DOMAČE VESTI.

— Leta 1866 jih je umrlo v Gorici: v mestni fari sv. Hilarija in Tacijana (veliki cerkvi) 117, v fari sv. Ignacija 99; v predmestni fari na Placuti 65, v predm. f. v Podturnu 32. — Rodilo se jih je: pod vel. cerkvijo 126, pod sv. Ignacijem 127, na Placuti 96, v Podturnu 69. — Poročilo: v veliki c. 26 parov, pri sv. Ign. 31 parov, na Placuti 17 p., v Podturnu 6 parov.

V bolnišnici milosrčnih bratov jih je umrlo: 61; v bolnišči milosrčnih sester: 45.

Umrlo jih je tedaj vseh skup: 419; rodilo se: 413; poročilo 63 parov. —

POLITIŠKI OGLED.

Leto 1866 se je pogreznilo v brezno večnosti; oh da bi se bile pogreznile z njim v morje pozabljenja tudi vse britkosti, ki jih je nesrečni Avstriji prineslo, in ki so jih državljani njeni pretrpeli!

Zgubo tisoč in tisoč ljudi in milijonov denarja, zgubo nar lepše armade in nar lepše dežele, vse bi človek rad v pozabljenji vtopil in si družega ne želel ohraniti, kot važne nauke, ki so nam jih žalostne lauske dogodbe usilile. Toda, kar je bilo, ni še vse in ni edino, kar nam tare spomin in srce. Cesar si iz spomina izbiti ne moremo je sedanji stan našega cesarstva, žalostna zapuščina, ne le preteklega, temuč mnogih poprejšnjih let.

Gledé na notranjo svojo uredbo — ustavo — je naša Avstrija morda še bolj razrušena, še v večje težave zapletena, kot so bile njene nemile razmere na zunaj; celó glavni zidovi državnega poslopja, zdi se, da se majajo. Narodi, ki v njem prebivajo, so nemirni in čutijo nevarnost ter v zborih ali po časnikih vladi svoje dobre ali neumne svete ponujajo in nekteri prav predrzno silijo; tudi vlada sama resno premišlja, kaj in kako bi bilo storiti, kako bi se dalo to staro poslopje tako prezidati, da bi bilo prebivavcem všeč in sedanjemu času primerno. Škoda le, da se zidarji, kakor pri babelskem stolpu, nič kaj ne razumejo. Ta hoče in svetuje tako,

uni tako; o čemur en narod, ena stranka trdi, da bi ji bilo v srečo in blagostanje, temu se druga vpira, čer, da bi njoj in vsi državi v pogubo bilo. V tem ko ta dokazuje, da enakopravnost vseh narodov je tista mavta, s katero bi se imela avstrijska hiša zidati, trdi uni, ali misli, da to bi bilo ravno razruševanje države.

Ustrezi zdaj vlada takim, po vsem nasprotnim zahtevanjem! Zidajte zidarji, če vam skratelj neslogo zid za hrbtom podira! —

Glavne stranke pa, ki so si gledé na primerno uravnavo notranjih državnih razmer nasproti, in ki hočejo Avstrijo vsaka po svojem prestrojiti, so: *Centralisti* (središčniki), *avtonomisti* (samosvojniki), *dualisti* (dvojniki) in *federalisti* (zavezniki). Zdi se nam neobhodno potrebno splošna načela teh strank ob kratkem razložiti, ker se vse naše notranje homatije okoli njih in njihovih zahtevanj vrté. *Centralisti* (on del zastopnikov nemškega naroda, katerih glavni stan jo Dunaj) pravijo: Avstrija mora biti mogočna; mogočna pa ne bo, če niso vsi narodi tesno združeni, če se po enem kopitu ne vladajo, če nimajo enakih postav. Torej poslanci vseh narodov naj hodijo na Dunaj, skupne zadeve tega cesarstva v skupen zbor razpravljat. Za skupne zadeve samo nemško-slovanskih dežel pa naj bode tudi na Dunaji ožji skupen zbor; in kar še ostane nevažnih, čisto domačih opravil, naj se opravljajo v domačih deželnih zborih. — *Avtonomisti* so bili iz prva tudi centralisti, pa ne tako prenapeti, kakor uni, in so od njih odpadli, potem ko so sprevideli, da narodi avstrijski so vendarle preveč različni in preveč različne njihove potrebe, in da je nemogoče, jih vse pod en klobuk spraviti. Oni so se po dolgem omahavanju ta — le sistem umislili: Skupnih zadev manj ko mogoče (da se Ogrji ne ustrašijo); to naj se obravnavajo po dveh delegacijah t. j. po dveh skupnih poslancih, eni iz ogrskih, eni iz neogrskih dežel, kateri pa ne bi bili en skupen državni zbor, ampak dve stranki, dva deleženca, ki bi se v skupnih zadevah pogajala. In v tem se vjemajo avtonomisti skoraj popolnoma z Ogrji. Na dalje hočejo avtonomisti tudi ožji zbor za neogerske dežele; vendar pa priznavajo deželnim zborom več in večih pravic, kot centralisti. Načelniki avtonomistov so v Gradcu. — *Dualisti*. To so prav za prav Madžarji na Ogerskem. Ž njimi je naj večji križ. Ne le vladi dajajo nar več opraviti, temuč tudi drugim narodom, sosebno Slovanom, ni vse prav, kar Madžarji zahtevajo.

Po njih mislih naj bi se razcepila Avstrija na 2 polovici, katerih ena obsega vse dežele unkraj Litave (mejne reke med spodnjo Avstrijo in Ogerskem) druga pa nemško-slovenske dežele, ta kraj Litave. Ti dve polovici naj bi se držali sicer skup, pa le s tim, da bi imeli istega cesarja skupaj (ki je pa Ogrom kralj) in nekaj skupnih zadev z našimi deželami takraj Litave. Madžarji se opirajo na svojo tisuć let staro ustavo, leta 1847/8. prenarejeno, in ne marajo veliko za druge narode v cesarstvu. Postave 1848. leta pa so take, da so uže tistega leta vzrok punta in vojske bile, in da bi vtognilo še enkrat do tega priti, ko bi cesar Ogrom v vse privolil, kar one obsegajo. Med družim n. pr. dajajo tiste postave Ogrom pravico, imeti posebno ministerstvo v Peštu. In lejte, tudi to je cesar pripravljen, jim dovoliti, samo da se zavežejo, da popravijo v postavah l. 1848. iste točke, ki so cesarju in dunajski vladi nevarne, in tiste, ki so pod ogersko krono spadajoče Hrovate uže uno leto (48) tako razdružile, da so zgrabili za orožje. Kakor uže lani in poprejšnjih let, pogajata se vedno ministerstvo dunajsko in ogerski deželni zbor v Peštu, toda vse pogajanje se vedno v tistem krogu suče. Ker vlada z Ogrji menda nikakega dovoljnega uspeha ne pričakuje, zato misli sklicati poseben zbor vseh nemško-slovanskih dežel na posest,

kako bi se dale razmere med Ogrji in družimi narodi in med vlado poravnati, in sploh kako naša država vrediti. (Popred pa se morajo novi poslanci v deželne zboro voliti, kajti poslanci za na Dunaj so bodo volili izmed deželnih zborov. Imeli bomo torej v kratkem volitve za deželne zboro).*) — *Federalisti* zadnjič (vščidel Slovani) silijo na to, da naj bi bila vsaka dežela za se, po svojih starih zgodovinskih pravicah *samosvoja* v vseh zadevah; raznu tistih, ktere morajo vsem narodom skupne biti, da se cesarstvo ne razdere. Skupne zadeve naj bi se za vse dežele na Dunaji v skupnem državnem zboru obravnavale; ožjega zbora nečejo. Glavna reč po njih načrtu bi bili deželni zbori. — Toliko za danas. Še veliko veliko bi imeli o Avstriji povedati, ali za ta krat moramo vse odložiti, kakor tudi vse, kar se zunanje politike tiče.

OPAZBA. Ko smo bili konec novembra l. l. v „Novicah“ in „Slovincu“ oznanili, da bode začela „Domovina“ uže mes. decembra izhajati, so vzeli nekteri gospodje to napoved za vabilo na naročevanje ter nam brž naročnino poslali blagovolili. Hvala jim! te da naš namen ni bil, uže takrat na naročevanje vabiti, ker smo mislili prvi list — kakor to zdaj tudi spolnujemo — vsem naročnikom „Umn. Gospodarja“ in družim znancem poslali, tudi če se niso oglasili. Žal nam je torej, da so morali omenjeni č. naročniki za stran poslani naročnine v skrbeh biti in lista tako dolgo čakati. Naj nam ne zamerijo; vredništvo ni tega krivo. — Zdaj pa prosimo vse gospode, kterim smo ta prvi list poslali, naj ne odlašajo z naročenjem, temuč naj nam nar dalje do konca januarja l. l. naročnino odrajtati blagovolijo. — Da bo častitim bravcem pošiljanje naročnine polajšano, smo pridjali današnjemu listu „Domovine“ natisnjeno naročilno pismo. Ni treba družega, kot eden ali dva goldinarja va-nje zaviti, in je na pošti oddati. (Gospodo, zlasti častite duhovne prosimo prav uljudno, da bi blagovolili proste naročnike podučiti, kako se pismo z denarjem spravi, zapečati itd. Ali pa nar bolje bi bilo, ko bi oni sami naročnino vseh naročnikov svoje vasi pobrali in vse skup s svojo vred nam poslali. Omikanci morajo biti most med „Domovino“ in njenimi nameni in pa med nižim ljudstvom.)

Vredništvo.

Horsni kurs na Dunaji. Adžo srebra dne 2. januarja 129 :25 (t. j. 29 1/4 kr. na gold.); 3. januarja: 129:50.

Loterijske številke zadnjič vzdigojene: V Trstu (22. dec. l. l.): 75, 6, 44, 66, 82; — v Gradcu (29 dec. l. l.) 41, 34, 40, 25, 28. —

Prihodnja vzdigovanja: v Trstu 5., 16., in 30. tega meseca; — v Gradcu 12. in 23. t. m. —

Ker nam je veliko prostora program pobral, smo prisiljeni odložiti mnogo uže natisnjenih sestavkov in vesti za prihodnje liste. Vredn.

*) Ravno danas (4/1) nam je prinesel „dunajski časnik“ cesarski patent, s kterim so deželni zbori razpuščeni, in za-nje nove volitve razpisane. — 11 febr. se snidejo novi dež. zbori in 25. febr. so bo začel izredni državni zbor na Dunaji, ki ima preudarjati samo to, kako naj bi se cesarstvo ustavno uravnalo. Vr.